

Чередніченко Н.Ю.

доктор педагогічних наук, професор

Шадурський К.О.

здобувач вищої освіти на другому (магістерському) рівні
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ, ЕФЕКТИВНОСТІ ТА АДАПТИВНОСТІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Сучасні підприємства функціонують у складному, мінливому та часто непередбачуваному економічному середовищі, яке характеризується високим рівнем невизначеності та ризиків. Коливання ринкових цін, нестабільність попиту на продукцію або послуги, зміни валютних курсів, посилення конкуренції, впровадження нових технологій і зміни регуляторного середовища формують складне зовнішнє середовище, у якому підприємства змушені діяти. У таких умовах традиційні підходи до управління стають недостатньо ефективними, а особливої актуальності набуває формування системного підходу до управління ризиками, що забезпечує підприємству адаптивність, стабільність і можливість розвитку.

Комплексна система управління ризиками підприємства дозволяє здійснювати цілісний контроль за всіма видами ризиків, що виникають у його діяльності. Вона охоплює фінансові, операційні, виробничі, кадрові та стратегічні ризики, забезпечуючи інтеграцію управлінських процесів для своєчасного виявлення потенційних загроз. Ключовим завданням такої системи є не лише мінімізація негативного впливу ризиків, а й створення передумов для стабільного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Створення ефективної системи управління ризиками передбачає низку етапів. Першим кроком є ідентифікація потенційних ризиків, яка базується на аналізі внутрішніх і зовнішніх факторів, що можуть впливати на діяльність підприємства. Серед зовнішніх факторів варто виділити економічну нестабільність, законодавчі зміни, соціально-політичні ризики, форс-мажорні обставини, природні катастрофи та коливання ринкового попиту. Внутрішні ризики включають організаційні, технологічні, кадрові та фінансові аспекти діяльності підприємства. Наступним етапом є оцінка ризиків із використанням кількісних та якісних методів, що дозволяє визначити їх пріоритетність і потенційний негативний ефект на діяльність компанії.

Для ефективної оцінки ризиків застосовуються різні підходи та методи. Кількісні методи включають фінансовий аналіз, моделювання сценаріїв, статистичні методи прогнозування та розрахунок ймовірності настання подій. Якісні методи передбачають експертні оцінки, аналіз причин і наслідків, SWOT-аналіз і рейтингову оцінку ризиків. Поєднання кількісних та якісних методів дозволяє отримати максимально повну картину ризиків та визначити найбільш критичні сфери діяльності підприємства.

Особливу увагу слід приділити управлінню фінансовими ризиками. Вони включають ризики ліквідності, кредитні ризики, валютні коливання та ризики неплатоспроможності контрагентів. Використання фінансово-аналітичних інструментів, автоматизованих систем бюджетування та прогнозування дозволяє своєчасно виявляти потенційні загрози і приймати превентивні заходи для зниження негативного впливу на фінансовий стан підприємства. Регулярний фінансовий моніторинг, планування грошових потоків, страхування ризиків і створення резервних фондів сприяють збереженню платоспроможності та стійкості підприємства у кризових умовах [3].

Операційні та виробничі ризики пов'язані з порушенням процесів виробництва, постачання, логістики, технологічних збоїв та людських помилок. Системний підхід до управління цими ризиками передбачає стандартизацію процесів, впровадження систем контролю якості, автоматизацію ключових операцій та навчання персоналу. Це дозволяє

підвищити ефективність виробничих процесів і зменшити ймовірність виникнення критичних ситуацій, що негативно впливають на продуктивність підприємства. Також важливо планувати альтернативні сценарії виробничої діяльності та забезпечувати наявність резервних ресурсів для збереження безперервності бізнес-процесів.

Управління стратегічними ризиками включає аналіз конкурентного середовища, технологічних змін, регуляторних нововведень та глобальних економічних тенденцій. Використання прогностичних моделей, бізнес-аналітики та стратегічного планування дозволяє підприємству адаптуватися до змін, ухвалювати обґрунтовані рішення щодо інвестицій, розвитку продуктів та розширення ринків, що підвищує його довгострокову стійкість і конкурентоспроможність. Стратегічне управління ризиками передбачає оцінку потенційного впливу зовнішніх загроз на майбутні цілі підприємства та планування дій, спрямованих на збереження його позицій на ринку [2].

Не менш важливою складовою є формування корпоративної культури управління ризиками. Залучення співробітників до процесу оцінки ризиків, підвищення їх обізнаності та відповідальності, а також створення мотиваційних механізмів для дотримання політик і процедур управління ризиками сприяє підвищенню ефективності системи і зменшенню вірогідності негативних наслідків. Культура управління ризиками також передбачає відкритість у комунікації, обмін інформацією про ризики між підрозділами та створення умов для постійного вдосконалення системи.

Інтеграція цифрових та аналітичних інструментів у систему управління ризиками відкриває нові можливості для підприємств. Сучасні програмні рішення дозволяють автоматизувати процеси збору та аналізу даних, проводити сценарне моделювання ризикових подій, прогнозувати фінансові та операційні втрати, а також оцінювати ефективність впроваджених заходів. Використання цифрових рішень забезпечує прозорість процесів, підвищує швидкість прийняття рішень і дозволяє керівництву оперативно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі [1].

Таким чином, комплексна система управління ризиками підприємства виступає не лише засобом зниження негативного впливу непередбачуваних факторів, а й стратегічним інструментом підвищення стабільності, ефективності та адаптивності у мінливих умовах сучасного бізнес-середовища, формуючи основу для довгострокового розвитку та конкурентоспроможності підприємства.

Література:

1. Вараксіна О. В. Ключові етапи та інноваційні підходи в управлінні ризиками в умовах невизначеності / О. В. Вараксіна, А. В. Черевко, В. О. Пазинич // Економічний простір. – 2024. – № 194. – С. 138-143
2. Колпаченко, Н., Майборода, М., & Полякова, О. (2024). Комплексний підхід до управління ризиками в проектному менеджменті: від ідентифікації до реагування. *Економіка та суспільство*, (70). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-115>
3. Чернишова Л.І., Бондар К.Р., Красіловська Л.О. Особливості управління ризиками в умовах дії воєнного стану: моделі поведінки сучасних підприємств. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. №3-4(316-317). С. 126- 136. URL: <http://nvisnik.oneu.edu.ua/collections/2024/316-317/pdf/126-136.pdf>